

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО



Тетяна Комарова

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7663-3264>
komarova.tetyana.ukr@gmail.com

УДК 341.645.5

ВЗАЄМОДІЯ СУДУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ІНШИМИ МІЖНАРОДНИМИ СУДОВИМИ УСТАНОВАМИ

АНОТАЦІЯ. В умовах фрагментації міжнародного права основного значення набувають механізми взаємодії різних правопорядків та їх судових установ. У контексті ж європейської інтеграції потребують осмислення інституційні взаємозв'язки Суду справедливості Європейського Союзу (далі – Суд ЄС) з іншими міжнародними судовими установами. На відміну від національних судів держав-членів, із якими у Суду ЄС вже існують механізми взаємодії та кооперації, питання взаємодії його з іншими міжнародними судовими установами залишаються відкритими як з погляду формування міжнародно-правової практики, так і її теоретичної інтерпретації.

Суд ЄС із обережністю підходить до практики інших міжнародних судових установ, юрисдикція яких може стосуватися компетенції ЄС, оскільки їхня діяльність певною мірою може становити загрозу для юрисдикційного порядку, визначеного установчими договорами та як наслідок – автономії правової системи ЄС.

Метою статті є проведення аналізу взаємодії Суду ЄС з іншими міжнародними судовими установами, дослідження конкуруючої юрисдикції цих судових установ та методів, які використовуються для уникнення паралельних судових проваджень.

Доктрина Суду ЄС щодо збереження автономії правової системи ЄС зводиться до незмінності повноважень Союзу та його інститутів, встановлених установчими договорами, та уніфікованого тлумачення норм права ЄС, а також її незалежності від рішень інших правових систем, зокрема й заснованих на міжнародному праві.

© Тетяна Комарова, 2018

З погляду права ЄС така позиція є цілком проінтеграційною, але з погляду міжнародного права вона певним чином обмежує держави-члени у виборі засобів вирішення спорів, які надані їм іншими міжнародними договорами. Право ЄС не містить заборон звертатися до інших, ніж Суд ЄС, засобів вирішення спорів, але за певних умов і більшість із яких були встановлені його практикою. Фундаментальним тут є те, що трибунали, арбітражі та інші судові установи не можуть тлумачити право ЄС. Крім того, якщо ЄС і може бути суб'єктом міжнародної угоди, у межах якої діятиме суд чи арбітраж, але юрисдикція цих установ має бути обмежена лише застосуванням і тлумаченням певної угоди й не може впливати на розподіл повноважень між інститутами ЄС або між ЄС та державами-членами.

У цьому контексті вкрай важливою є практика Суду ЄС щодо його взаємовідносин із Судом Європейської асоціації вільної торгівлі, Європейським судом з прав людини, арбітражами *ad hoc* тощо.

Ключові слова: європейська інтеграція; міжнародні суди; Суд справедливості Європейського Союзу; Європейський суд з прав людини, Суд Європейської асоціації вільної торгівлі.

Сучасне міжнародне право не є гомогенною структурою, а розвивається у напрямі фрагментації. Крім того, Комісія міжнародного права Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) констатувала величезний ризик повної фрагментації міжнародного права. Це означає, що в умовах такої фрагментації та виникнення різних рівнів міжнародних правопорядків головне значення має встановлення засобів та механізмів їхньої взаємодії. Вкрай важливим у цьому аспекті виявляється порядок взаємодії міжнародних судових установ, які діють у межах цих правопорядків. У контексті ж європейської інтеграції слід осмислити глибинні взаємозв'язки Суду справедливості Європейського Союзу (далі – Суд ЄС) з іншими міжнародними судовими установами.

ЄС постійно вступає у відносини з іншими міжнародними організаціями, але при цьому дотримується своєї автономії стосовно міжнародних правопорядків, так само як і від національних правопорядків держав-членів¹. ЄС може ставати членом міжнародних організацій, а також стороною багатосторонніх міжнародних договорів, у межах яких діють органи з урегулювання відповідних спорів. І якщо питання взаємодії національних судів держав-членів із Судом ЄС є врегу-

¹ Див.: М Микієвич, *Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики і політики* (Видавничий центр ЛНУ ім Івана Франка 2005); В Муравйов, 'Реалізація норм права європейського союзу у внутрішніх правопорядках держав-членів' [2013] 1086(2) Вісник Харківського національного університету імені В Н Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм 58.

льованим², то питання взаємодії Суду ЄС з іншими міжнародними судовими установами залишається відкритим і становить інтерес для наукових досліджень.

Окремі аспекти діяльності Суду ЄС, пов'язаної з взаємодією з іншими міжнародними судовими установами, досліджували такі вчені, як Б. де Вітте, Н. Лавранос, А. Лазовські, М. Микієвич, А. Росас, А. Одерматт. Водночас комплексного дослідження цієї проблематики не існує, зокрема й у вітчизняній доктрині.

Метою дослідження є проведення аналізу взаємодії Суду ЄС з іншими міжнародними судовими установами, дослідження конкуруючої юрисдикції цих судових установ та методів, які використовуються для уникнення паралельних судових проваджень.

Н. Лавранос зазначає, що у міжнародному праві не існує формальних механізмів на кшталт таких, як судова преюдиціальна процедура в ЄС, які змогли б забезпечувати подальшу інституціоналізацію міжнародного права якоюсь ієрархією, або ж координацією між різними міжнародними судами, трибуналами та їх рішеннями³. Однак для ЄС це питання є також вкрай важливим, оскільки відповідно до ст. 344 Договору про функціонування ЄС (далі – ДФЄС), держави-члени беруть на себе зобов'язання не піддавати спори щодо тлумачення або застосування установчих договорів жодним іншим методам урегулювання, крім передбачених ними⁴. При цьому слід враховувати, що сфера застосування установчих договорів і компетенції ЄС є доволі широкою, тож ця стаття набуває серйозного практичного значення. Вона визначає по суті механізм запобігання паралельним судовим провадженням, які могли б призвести до неоднакового тлумачення чи застосування права ЄС і забезпечує гомогенність правовідносин ЄС та держав-членів на міжнародному рівні.

Хрестоматійним у цьому разі стало рішення Суду ЄС у справі “*Commission v Ireland*” щодо спору між Великою Британією та Ірландією⁵, у якій Суд ЄС вперше розглянув питання щодо співвідношення своєї юрисдикції з юрисдикцією інших міжнародних судових установ. Ця справа стосувалася забруднення Ірландського моря радіоактивними відходами з англійського заводу MOX. Ірландія ініціювала позов у Міжнародному трибуналі з морського права (відповідно до Додатку VI Конвенції ООН з морського права 1982 р.), а також позов у міжнародному

² Див.: Т Комарова, ‘Суд Європейських Співтовариств і національні суди держав-членів Європейського Союзу у становленні інтеграційного правопорядку’ (2006) 1 Вісник Конституційного Суду України 99.

³ Nicolaos Lavranos, ‘On the Need to Regulate Competing Jurisdictions between International Courts and Tribunals’ (2014) 14 EUI Working Paper MWP 8.

⁴ Договір о функціонуванні Європейського Союзу <<http://eulaw.ru.treaties/tfeu/old>> дата обращения 2 Март 2018.

⁵ Case 459/03, ‘*Commission v Ireland*’ [2006] European Court Reports I-4635.

трибуналі, створеного відповідно до Конвенції із захисту морського середовища північно-східної частини Атлантичного океану 1992 р. Міжнародний трибунал з морського права на етапі визначення своєї юрисдикції у справі призупинив провадження для з'ясування питання, чи не підпадає цей випадок під юрисдикцію Суду ЄС⁶. До справи також приєдналася Європейська Комісія та подала позов проти Ірландії до Суду ЄС через те, що остання порушила зобов'язання відповідно до ст. 344 ДФЄС, оскільки до Конвенції ООН з морського права приєдналися не лише всі держави – члени Європейського Співтовариства, а й саме Співтовариство, що зробило Конвенцію невід'ємною частиною інтеграційного права. Суд ЄС визначив, що передача цього спору до іншої ніж Суд ЄС установи ставить під загрозу юрисдикційний порядок, визначений установчими договорами, та як наслідок – автономію правової системи Союзу загалом. На думку Суду, збереження автономії правової системи ЄС означає: незмінність повноважень Союзу та його інститутів, встановлених установчими договорами, та уніфіковане тлумачення норм права ЄС⁷, що не залежить від рішень інших правових систем, зокрема й заснованих і на міжнародному праві⁸. Отже, в певному сенсі для Суду ЄС будь-яка судова установа є потенційною загрозою для автономії правопорядку ЄС, оскільки право ЄС стало охоплювати настільки широке коло правовідносин, що воно йде поряд із майже кожною галуззю міжнародного права.

Очевидно, з погляду права ЄС ця позиція є правильною, але з погляду міжнародного права вона певним чином обмежує держави-члени у виборі засобів вирішення спорів, які надані їм міжнародними договорами. Наприклад, у ст. 287 Конвенції ООН з морського права зазначається, що держави можуть звертатися до Міжнародного трибуналу з морського права, Міжнародного суду ООН, до арбітражу *ad hoc* або ж до органів, передбачених іншими регіональними або двосторонніми угодами. Саме через таку обмежувальну позицію Суду ЄС деякі дослідники називають Суд ЄС “еготистичним” судом, оскільки той застосовує та тлумачить норми міжнародних договорів згідно зі своїм підходом до тлумачення права ЄС⁹, що може призвести до зловживання міжнародним правом та поглиблення його фрагментації¹⁰.

⁶ UNCLOS Arbitral Tribunal, MOX plant, Order No. 6, Termination of proceedings, 6 June 2008 <<http://www.pca-cpa.org/upload/files/MOX%20Plant%20Order%20No.%206.pdf>> accessed 20 March 2018.

⁷ Opinion 1/00 on Proposed agreement between the European Community and non-Member States on the establishment of a European Common Aviation Area [2002] Reports of Cases I-03493.

⁸ René Barents, *The Autonomy of Community Law* (Kluwer Law International 2004) 172.

⁹ Bruno De Witte, ‘A Selfish Court? The Court of Justice and the design of international dispute settlement beyond the European Union’ in Marise Cremona and Anne Thies (eds), *The European Court of Justice and external relations law: constitutional challenges* (Hart Publishing, 2014) 33.

¹⁰ Jed Odermatt, ‘The European Union as a Global Actor and its Impact on the International Legal Order’ [PhD thesis 2016] 145.

Цікавим у цій ситуації стало те, що, на відміну від Міжнародного трибуналу з морського права, трибунал Конвенції із захисту морського середовища північно-східної частини Атлантичного океану визнав свою юрисдикцію у справі та ухвалив рішення. Крім того, визначальним стало те, що при розгляді цієї справи трибунал відмовився досліджувати норми права Співтовариства, які стосувалися неї, так само як і інші норми міжнародного права, окрім безпосередньо Конвенції із захисту морського середовища північно-східної частини Атлантичного океану, аргументуючи це тим, що Конвенція надає самостійний режим врегулювання спорів і рішення трибуналу може базуватися лише на Конвенції. На підставі цього Трибунал ухвалив рішення про те, що Велика Британія не порушувала зобов'язання щодо надання інформації Ірландії про діяльність заводу. Трибунал навіть не розглянув питання існування виключної юрисдикції Суду ЄС та існування інших, ніж Конвенція джерел, а використав вузьке тлумачення своєї юрисдикції. Це рішення викликало критику з приводу того, що існує нагальна необхідність гармонізувати як право захисту навколишнього середовища, так і механізми врегулювання спорів у цій сфері¹¹.

Наведений випадок став тією самою потенційною загрозою єдності правопорядку ЄС, якої так побоюється Суд ЄС і яка може призвести до неефективності всієї правової системи Союзу. Суд ЄС у своєму рішенні "*Commission v Ireland*" зазначив, що створення арбітражних трибуналів та розгляд справ у них містить у собі суттєвий ризик для юрисдикційного порядку, заснованого установчими договорами, а в наслідок цього і для автономії правової системи Співтовариства. Саме тому Суд наголосив, що виключно він може визначати, чи існує у нього юрисдикція щодо міжнародних угод та чи може бути задіяний інший механізм вирішення спору¹². Така позиція Суду означає, що держави-члени при підписанні міжнародних угод, що регулюють відносини, віднесені, хоча б і частково до компетенції ЄС, мають розуміти, що вирішення спорів на їх підставі ймовірніше за все будуть підпадати під юрисдикцію Суду ЄС, оскільки Суд дуже широко тлумачить свої повноваження щодо змішаних міжнародних угод. Тож у таких випадках на держави-члени покладається обов'язок звернутися до Суду ЄС із відповідним запитом.

Суд окремо зазначив, що ч. 3 ст. 4 Договору про ЄС, яка встановлює принцип відкритої кооперації ЄС та держав-членів, покладає на останні обов'язок інформувати та консультиватися із компетентними інститута-

¹¹ Shany Yuval, 'The First MOX Plant Award: The Need to Harmonize Competing Environmental Regimes and Dispute Settlement Procedures' [2004] 17 (4) Leiden Journal of International Law 815; Daniel Bodansky, 'The OSPAR Arbitration of the MOX Plant Dispute 2008' <https://www.researchgate.net/publication/228214095_The_OSPAR_Arbitration_of_the_MOX_Plant_Dispute> accessed 28 March 2018.

¹² *Commission v Ireland* (n 5).

ми ЄС, наприклад, із Комісією, до того, як вони звернуться до органу вирішення спорів інших, ніж Суд ЄС.

Важливо зауважити, що практика свідчить, що Суд ЄС розповсюджує свою юрисдикцію на всі положення змішаних угод за винятком тих, що відносяться до виключної компетенції держав-членів¹³. Крім того, держави-члени мають враховувати так звану доктрину *ERTA*¹⁴, яку розробив Суд ЄС та яка полягає у тому, що якщо внутрішня компетенція Союзу розповсюджується на певну сферу, то Союз отримує таку компетенцію і в зовнішній сфері. А це означає, що Суд розповсюджує свою юрисдикцію на всі міжнародні договори, предметом яких є правовідносини, віднесені до внутрішньої компетенції ЄС.

Природно, для реалізації такої доктрини Суду ЄС має значення, наскільки держави-члени дотримуються цих настанов практики Суду, оскільки безпосередньо у самого Суду не існує механізмів контролю, впливу та попередження ситуацій передачі спорів до інших установ. Так, у 2003 р. Бельгія та Нідерланди передали спір щодо залізничної лінії (так званого Залізного Рейну) до арбітражного трибуналу, створеного під егідою Постійної палати третейського суду. Спір стосувався вимог Бельгії відновити рух по цій старовинній залізничній лінії, яка проходила і по частині нідерландської території, що визначалась як особлива зона збереження та як територія особливого захисту відповідно до директив Європейського Співтовариства щодо охорони природних місць проживання дикої флори та фауни та щодо охорони диких видів птахів. Для організації діяльності залізничного руху по цій території згідно з природоохоронними стандартами, зокрема й встановленими у зазначених директивах, слід було провести низку заходів загальним коштом у 500 млн євро, а сторони не могли вирішити, на кого має бути покладений цей матеріальний тягар, із чим вони і звернулися до арбітражу. Арбітраж при розгляді питання про свою юрисдикцію та необхідність звернення до Суду ЄС відповідно до ст. 344 ДФЄС зайняв дуже цікаву позицію та провів аналогію проарбітрабельності справи з юрисдикцією національних судів держав – членів ЄС, коли ті при розгляді справи стикаються з необхідністю тлумачення права ЄС. Арбітраж звернувся до так званої доктрини *CILFIT*¹⁵, у межах якої Суд ЄС розробив критерії, при існуванні яких національні суди можуть не звертатися до Суду ЄС із запитом. Нагадаємо, що цими критеріями-випадками є: 1) якщо питання права ЄС не стосується справи; 2) якщо питання вже було роз'яснено

¹³ Case 104/81, '*Kupferberg*' [1982] European Court Reports 3641; Case C-61/94, '*Commission v. Germany*' [1996] European Court Reports I-3989.

¹⁴ Case 22/70, '*AETR*' [1971] European Court Reports 263.

¹⁵ Case 283/81, '*CILFIT*' [1982] European Court Reports 3415.

Судом ЄС; 3) якщо питання настільки зрозуміле, що немає необхідності звертатися до Суду ЄС. В усіх інших випадках при виникненні необхідності тлумачення права ЄС національні суди зобов'язані звертатися до Суду ЄС із преюдиціальним зверненням відповідно до ст. 267 ДФЄС¹⁶.

Як видно, арбітраж розповсюдив цю аргументацію і на свою компетенцію, хоча рішення у справі *CILFIT* стосувалося виключно національних судів держав-членів, та зазначив, що він зможе ухвалити рішення на підставі лише нідерландського природоохоронного законодавства без розгляду директив ЄС, тим паче, що вони одне одному не суперечать, а отже, норми права ЄС не є вирішальними у цій справі. На цій підставі арбітраж ухвалив рішення, не беручи до уваги норми права ЄС, що саме собою вже є порушенням.

Цей випадок красномовно демонструє наслідки звернень держав-членів до інших судових або арбітражних органів, навіть незважаючи на те, що вони можуть бути більш привабливими (короткі строки розгляду справ, можливість обирати арбітрів тощо), але при тому зобов'язання за установчими договорами мають превалювати над будь-якими вигодами. Інакше це призведе до різноманітної правозастосовної практики держав-членів, що стане загрозливим для єдності правової системи ЄС. На відміну від трибуналів *ad hoc*, які покликані вирішити конкретну справу і лише в тих межах, які визначені сторонами, Суд ЄС виходить із систематичного та комплексного функціонування правопорядку ЄС, його далекосяжних цілей та загальної мети.

При цьому політика ЄС не містить заборон щодо права на звернення до інших, ніж Суд ЄС, засобів вирішення міжнародних спорів, але мають бути виконані певні умови, більшість із яких були встановлені практикою Суду ЄС. Так, фундаментальним є те, що інші суди, трибунали, арбітражі тощо не можуть тлумачити та застосовувати право ЄС. Крім того, ЄС може бути суб'єктом міжнародної угоди, у межах якої діятиме суд чи арбітраж, але юрисдикція цих установ має бути обмеженою лише застосуванням і тлумаченням певної угоди й не може впливати на розподіл повноважень між інститутами ЄС або між ЄС та державами-членами. З цього приводу Суд зазначає:

Компетенція Союзу в сфері міжнародних відносин та його здатність укладати міжнародні угоди обов'язково пов'язані з необхідністю підпадати під дію рішень судів, створених на підставі цих угод, стосовно застосування та інтерпретації їх положень¹⁷.

¹⁶ Договір о функционировании Европейского Союза (н 4).

¹⁷ Opinion 1/09, 'Creation of a unified patent litigation system' [2011] European Court Reports I-01137.

Суд також чітко вказав, що ЄС зобов'язаний виконувати рішення інших міжнародних судових установ лише в тому обсязі, в якому вони стосуються положень угод, на підставі котрих створені ці установи. Тобто в жодному разі інші судові установи не мають зазіхати на виключну юрисдикцію Суду ЄС і це мають контролювати держави – члени ЄС. Окрім того, що Суд ЄС захищає свою власну виключну юрисдикцію, він також підкреслює, що юрисдикція інших міжнародних судових установ не може впливати на розподіл юрисдикції і між національними судами, оскільки національні суди також інституціонально забезпечують реалізацію норм права ЄС та ефективність судової системи Союзу¹⁸. Це положення опосередковано стосується ситуацій, коли національні суди можуть бути позбавлені можливості звертатися до Суду ЄС із преюдиціальними запитами щодо певних сфер, оскільки розгляд справ щодо них може підпадати під юрисдикцію інших міжнародних судових установ, а це, зі свого боку, може вплинути на правопорядок ЄС.

Така ситуація, зокрема, виникла із проектом Угоди про створення європейського патентного суду. Суд ЄС розглядав питання про сумісність проекту Угоди між державами-членами, ЄС та третіми державами, які були сторонами Європейської патентної конвенції 1973 р., з установчими договорами. Проект угоди стосувався створення суду, який мав би юрисдикцію у спорах стосовно європейських патентів та майбутніх патентів Співтовариства; був наділений стосовно національних судів виключною юрисдикцією щодо великої кількості позовів від приватних осіб у сфері патентного права. Крім того, передбачалося, що він буде мати юрисдикцію щодо застосування та тлумачення вторинного права ЄС, а також певних норм установчих договорів. Суд ЄС, звичайно, не відступив від своєї практики захисту універсального правопорядку ЄС та визначив, що той обсяг юрисдикції патентного суду, який не входить до інституційної структури ЄС, по суті дасть змогу патентному суду перебрати на себе роль національних судів щодо застосування права ЄС у патентній сфері. У проекті угоди зазначалось і те, що право преюдиціального запиту до Суду ЄС стосовно патентного права переходить від національних судів держав-членів до патентного суду. І тому Суд ЄС наголосив, що преюдиціальна процедура відповідно до ст. 276 ДФЄС встановлює пряму кооперацію Суду з національними судами, завдяки якій вони залучаються до застосування та уніфікованого тлумачення права ЄС та захисту прав приватних осіб. Саме через це преюдиціальна процедура забезпечує збереження природи права ЄС, а отже, забирати право на неї у національних судів не можна. І не менш важливим, на що звернув ува-

¹⁸ Creation of a unified patent litigation system (n 17).

гу Суду ЄС, було те, що у разі ухвалення патентним судом рішення, яке суперечить праву ЄС, воно не підлягатиме будь-яким процедурам перегляду з боку ЄС, а також не може бути підставою для притягнення до матеріальної відповідальності держав-членів. Із таких міркувань Суд ЄС ухвалив висновок про несумісність проекту угоди з установчими договорами ЄС.

Теоретично важливим для дослідження логіки інституційної взаємодії Суду ЄС з іншими міжнародними судовими установами є питання щодо приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція)¹⁹. Як відомо, у 1994 р. Рада ЄС направила звернення до Суду ЄС стосовно можливості Європейських співтовариств приєднатися до Конвенції. У своєму Висновку 2/94²⁰ Суд ЄС наголосив, що Союз не має компетенції для приєднання до Конвенції, оскільки незважаючи на те, що Суд ЄС на підставі домислюваних повноважень відніс захист прав людини до компетенції Співтовариств, але це є недостатнім для визнання компетенції щодо приєднання до Конвенції. Задля цього слід вносити зміни до установчих договорів. Крім того, Суд ЄС був занепокоєний розподілом між своєю юрисдикцією та юрисдикцією ЄСПЛ, оскільки на момент звернення Ради до Суду не існувало проекту угоди про приєднання, яка б передбачала механізм розмежування юрисдикції тощо.

Незважаючи на Висновок 2/94 Суду ЄС щодо відсутності підстав та компетенції щодо приєднання, держави – члени ЄС не полишили ідею про приєднання до Конвенції. І в подальшому це бажання знайшло вираження у новій редакції ст. 6 Договору про ЄС, яка набула чинності на підставі Лісабонського договору у 2009 р., а саме у констатації того, що основоположні права, гарантовані Конвенцією і які впливають із конституційних традицій держав-членів, є загальними принципами права ЄС, а також у положенні ч. 2 ст. 6, відповідно до якого Союз приєднується до Конвенції і це приєднання не впливає на повноваження Союзу, визначені Договором²¹. Тобто Договором була, так би мовити, зарезервована можливість для відповідного приєднання. Крім того, до установчих договорів ЄС було додано Протокол № 8 щодо п. 2 ст. 6 Договору про ЄС стосовно приєднання Союзу до Конвенції, в якому визначається, що угода про приєднання має відповідати певним умовам, зокрема, містити положення щодо збереження специфічних особливостей права ЄС та

¹⁹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р.: ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 15.03.2018).

²⁰ Opinion 2/94, 'Accession by the Community to the ECHR' [1996] European Court Reports I-01759.

²¹ Договір о Европейском Союзе (Маастрихт, 7 февраля 1992 года). URL: http://zakon2rada.gov.ua/Laws/show/994_029 (дата обращения: 02.03.2018).

всього Союзу та має забезпечити, щоб саме приєднання ЄС не впливало на його повноваження або повноваження його інститутів. Очевидно, що цей Протокол по суті став відображенням певної позиції та практики Суду ЄС.

З боку Ради Європи теж були зроблені відповідні кроки та прийнятий Протокол № 14 до Конвенції (набув чинності 1 червня 2010 р.), котрий доповнив Конвенцію положенням про можливість ЄС приєднатися до неї. У 2010 р. розпочалися переговори щодо укладення Угоди про приєднання, у результаті яких 5 квітня 2013 р. було запропоновано остаточний проект Угоди. 4 липня 2013 р. Комісія відповідно до ч. 11 ст. 218 ДФЄС звернулася до Суду ЄС за висновком щодо сумісності проекту Угоди установчим договором ЄС.

18 грудня 2014 р. Суд ЄС постановив Висновок 2/13²² про несумісність проекту Угоди і права ЄС, а також відсутність правових підстав для приєднання ЄС до Конвенції. Він зазначив, що в результаті цього приєднання Конвенція, як і будь-який інший міжнародний договір, укладений ЄС, буде обов'язковою для інститутів ЄС та його держав-членів, і становитиме невід'ємну частину права ЄС. У цьому разі ЄС, так само як інші договірні сторони, підлягатиме зовнішньому контролю задля забезпечення дотримання прав і свобод, передбачених Конвенцією. Таким чином, ЄС та його інститути, зокрема й Суд ЄС, будуть підлягати зовнішнім механізмам контролю, передбачених Конвенцією, і, зокрема, з боку ЄСПЛ.

Суд також зазначив, що є неприпустимою ситуація, коли правова інтерпретація ЄСПЛ буде обов'язковою для ЄС та всіх його інститутів, тоді як інтерпретація прав, визначених у Конвенції, Судом ЄС не буде обов'язковою для ЄСПЛ. Суд ЄС констатував, що Конвенція надає державам-учасникам можливість встановлювати вищі стандарти захисту прав, закріплених Конвенцією. Сам Суд ЄС у рішенні у справі *Melloni* зазначив, що держави – члени ЄС не можуть встановлювати вищі стандарти ніж ті, що встановлені у Хартії про основоположні права ЄС, якщо ЄС повністю гармонізував відповідне право²³. Тож Суд ЄС дійшов висновку, що у разі, коли права, гарантовані Хартією про основоположні права ЄС, кореспондуються із правами, гарантованими Конвенцією²⁴, повноваження держав-учасниць мають бути обмежені для того, щоб не були

²² Opinion 2/13, 'Accession by the Community to the ECHR' [1996] Reports of cases <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=160882&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=421449>> accessed 28 March 2018.

²³ C-399/11, 'Stefano Melloni v Ministero Fiscal' [2013] European Court Reports 000001.

²⁴ Прикладом такого кореспондування може бути те, що Загальний Суд ЄС у рішенні у справі *Chalkor* визнав, що ст. 47 Хартії про основоположні права ЄС, яка гарантує групу прав щодо справедливого суду, є еквівалентною ст. 6 Конвенції.

порушені верховенство, єдність та ефективність права ЄС. Суд звернув увагу і на те, що у проекті Угоди про приєднання такі механізми не передбачені.

Безперечно, позиція Суду полягає у тому, що він не може піддати сумніву та загрозі основоположні принципи права ЄС, які він розвивав роками. Тут, без сумніву, слід говорити про принципи примату права ЄС та доктрину автономного правопорядку ЄС, основи яких були закладені ще у рішеннях у справах *Van Gend en Loos*²⁵ та *Costa v Enel*²⁶. Ці напрацювання Суду ЄС дали можливість розвинути правопорядок Союзу до унікального статусу, відокремити його від міжнародного та національного права.

У цьому контексті не можна не згадати про нещодавнє рішення Суду ЄС від 6 березня 2018 р., яке викликало хвилю обурення з боку правників-арбітражників через те, що визнало внутрішньосоюзні двосторонні інвестиційні угоди та створені на їх підставі арбітражні трибунали такими, що суперечать праву ЄС і по суті заборонило їх укладення в майбутньому та призупинило дію чинних угод. Це рішення *Achmea*²⁷, обставини якого полягали в існуванні спору між голландським інвестором *Achmea BV* (колишнім *Eureko*), який працював у страховому секторі, та Словаччиною. Компанія подала позов проти Словаччини до арбітражного трибуналу на підставі ст. 8 двосторонньої інвестиційної Угоди між Нідерландами та Словаччиною щодо відшкодування збитків за непряму експропріацію, викликану зміною словацького законодавства, яке скасувало раніше існуючий режим лібералізації страхового ринку. Словаччина, зі свого боку, заперечувала проти позову на підставі внутрішньосоюзного юрисдикційного заперечення, оскільки приєднавшись до ЄС, вона взяла на себе зобов'язання не піддавати спори щодо тлумачення або застосування права ЄС жодним іншим методам урегулювання, крім передбачених установчими договорами Союзу (ст. 344 ДФЄС), посилаючись, зокрема й на рішення Суду ЄС *Mox Plant*. Відповідаючи на таке заперечення, арбітражний трибунал визначив, що ст. 344 ДФЄС розповсюджує свою дію на механізми врегулювання спорів між державами-членами, а справа, що розглядається, стосується приватного позивача. Суттєвим є те, що трибунал заперечив монополію Суду ЄС щодо тлумачення права ЄС, оскільки, на його думку, національні суди та арбітражі застосовують це право в повсякденній

²⁵ Case 26/62, 'NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration' [1963] European Court Reports 1.

²⁶ Case 6/64, 'Flamino Costa v E.N.E.L.' [1964] European Court Reports 585.

²⁷ Case C-284/16, 'Slovak Republik v. Achmea BV' [2018] Reports of cases <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199968&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=19029>> accessed 28 March 2018.

практиці. Така позиція трибуналу є вкрай некоректною та віддаленою від реалій застосування права ЄС, оскільки відповідна монополія Суду ЄС вже давно не піддається сумнівам ані в доктрині, ані на практиці та національні суди визнали її беззаперечно. Наприкінці 2012 р. трибунал ухвалив кінцеве арбітражне рішення, яке встановлювало обов'язок Словаччини компенсувати збитки, завдані компанії *Achmea BV* порушенням зобов'язань за двосторонньою інвестиційною угодою. Словаччина подала позов у німецький суд за місцем розташування арбітражного трибуналу для перегляду арбітражного рішення через його невідповідність низці норм права ЄС стосовно свободи руху капіталу, дискримінації та статей 267, 344 ДФЄС. Таким чином, справа дійшла до Федерального верховного суду Німеччини, який звернувся із преюдиціальним запитом до Суду ЄС. Дослідивши справу, останній виступив у ролі захисника таких основоположних принципів права Союзу, як верховенство та пряма дія права ЄС, принцип автономності правопорядку ЄС, розподіл повноважень в ЄС та взаємна довіра ("*mutual trust*") між державами-членами.

Суд ЄС, на відміну від Генерального адвоката Вазелета, визнав, що ст. 344 ДФЄС стосується й арбітражних трибуналів, створених на підставі двосторонніх інвестиційних угод, оскільки право ЄС є джерелом, яке трибунали мають застосовувати, а оскільки вони не входять до судових систем держав-членів, то у них не існує можливості звернутися із преюдиціальним зверненням до Суду ЄС стосовно його чинності або тлумачення, що відкриває для подібних арбітражних трибуналів можливість самостійно тлумачити право ЄС. Це є неприпустимим та може становити загрозу автономії правового порядку, принципу правової визначеності та ст. 344 ДФЄС.

Рішення *Achmea* не стосується інвестиційних арбітражів, створених за режимом Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів, оскільки у такому разі існує можливість перегляду цих арбітражних рішень у національних судах, а отже, можливість захисту з боку Суду ЄС. Так само воно жодним чином не впливає на можливість вирішувати спори у комерційних арбітражах, оскільки, як вказав Суд ЄС, вони різняться за своєю правовою природою із інвестиційними арбітражами і діяльність перших не впливає на правопорядок ЄС.

Рішення Суду ЄС є цілком логічним у світлі його попередньої практики щодо охорони автономії правового порядку ЄС, а також підтримує позицію Європейської Комісії, яка багато років наполягала на денонсації двосторонніх інвестиційних угод державами-членами як таких, що суперечать праву ЄС та загрожують його єдності. До речі, Данія, Поль-

ща, Італія та Ірландія скористалися такими рекомендаціями та денонсували всі двосторонні інвестиційні угоди з державами – членами ЄС. Якщо ж після цього рішення інші держави-члени не зроблять відповідних кроків, то певні автори заявляють про можливість притягнення їх до відповідальності на підставі ст. 258 ДФЄС²⁸. Комісія, зі свого боку, вже розробила пропозиції щодо створення єдиної та ефективної інвестиційної зони в межах ЄС, яка забезпечить більш раціональне застосування існуючого інвестиційного права ЄС на основі вільного руху капіталу та свободи підприємницької діяльності²⁹.

Варто зазначити, що рішення *Achmea* унеможливить втілення у життя існуючої пропозиції групи держав-членів щодо заснування спільної для всіх держав-членів системи врегулювання спорів між державами та іноземними інвесторами (*ISDS*). Під великим питанням вплив рішення на двосторонні інвестиційні угоди з третіми країнами. Комісія, розуміючи можливий негативний вплив неоднакового застосування інвестиційного права різними державами-членами із третіми країнами, ще у вересні 2017 р. висунула законодавчу ініціативу щодо розробки Конвенції щодо заснування багатостороннього суду для врегулювання інвестиційних спорів³⁰. Тож ці питання ще мають бути вирішені. Однак, безперечно, рішення *Achmea* показало занепокоєність та пересторогу Суду ЄС щодо питань збереження автономії правопорядку ЄС та однакового тлумачення права ЄС.

Поки що єдиним міжнародним судом, який визнано Висновком 1/92³¹ Суду ЄС таким, що не становить загрози гомогенності правопорядку ЄС, є Суд Європейської асоціації вільної торгівлі (далі – Суд ЄАВТ). Хоча цьому Висновку передувала непроста праця, оскільки досить складно було вибудувати таку модель взаємодії ЄС із державами ЄАВТ, яка б не шкодила автономії правопорядку ЄС та водночас не зазіхала на компетенцію держав ЄАВТ. Перший варіант договору щодо створення Європейського економічного простору (далі – ЄЕП) між ЄС та ЄАВТ був визнаний Судом ЄС таким, що не відповідає установчим договорам ЄС, оскільки, наприклад, його інституційна структура та перерозподіл компетенцій між суб'єктами суперечив автономії правопорядку ЄС³². Крім того, за

²⁸ Див.: Francesco Munari and Chiara Cellerino, 'EU is Alive and Healthy: the Achmea Case and a Happy Good-Bye to Intra-EU Bilateral Investment Treaties' (2018) SIDIBlog <<http://www.sidiblog.org/author/francesco-munari-chiara-cellerino/>> accessed 28 March 2018.

²⁹ Consultation Document on Prevention and amicable resolution of disputes between investors and public authorities within the single market <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-investment-protection-mediation-consultation-document_en_1.pdf> accessed 2 February 2018.

³⁰ Recommendation for a Council Decision authorising the opening of negotiations for a Convention establishing a multilateral court for the settlement of investment disputes COM/2017/0493 final <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2017:493:FIN>> accessed 2 February 2018.

³¹ Opinion 1/92, 'EFTA' [1992] European Court Reports I-2821.

³² Opinion 1/91, 'EFTA' [1991] European Court Reports I-06079.

проектом суд ЄЕП міг тлумачити обсяг компетенції сторін угоди, а це могло призвести до перерозподілу компетенцій у ЄС, що теж є неприпустимим. Окремо хотілося б зазначити, що Суд ЄС не був задоволений і механізмом преюдиціальних звернень щодо тлумачення угоди про ЄЕП від держав ЄАВТ, оскільки він відрізнявся від механізму звернень від судів держав – членів ЄС та мав свої слабкі сторони. Так, держави ЄАВТ мали право схвалити або скасувати звернення, також на суди останніх інстанцій не накладався обов'язок щодо звернень, але найголовніше – не існувало гарантій того, що преюдиціальні висновки Суду ЄС будуть мати юридичне значення для національних судів держав ЄАВТ, що, зі свого боку, могло змінити природу функцій Суду.

Провівши аналіз Висновку Суду ЄС та врахувавши позиції сторін, через рік на розгляд Суду був наданий новий проект угоди, який вже був схвалений Висновком Суду ЄС 1/92. У проекті зазначалося, що ЄЕП складається із двох опор: на одну розповсюджуються принципи спільного ринку ЄС, друга – виняток із цієї спільності становить сільське господарство, рибальство, податки та зарубіжна торгівля (по суті, це ЄАВТ). При цьому найголовнішим є те, що діяльність держав ЄАВТ у межах першої опори має бути гомогенною із практикою ЄС. Задля нагляду за цією гомогенністю створюється наглядовий орган ЄАВТ, схожий на Комісію ЄС. Щодо судової системи, то буде створено Суд ЄАВТ, відповідальний за вирішення спорів між державами ЄАВТ та перегляд рішень наглядового органу, які діють у межах другої опори. Щодо першої опори, то тлумачити її право може лише Суд ЄС. Тобто, зважаючи на зазначене вище, відносини між Судом ЄС та ЄАВТ залишаються у форматі не підпорядкованості, а взаємної поваги.

Провівши аналіз інституційних аспектів взаємодії Суду ЄС з іншими міжнародними судовими установами, можна зазначити, що Суд ЄС приділяє особливу увагу юрисдикційним питанням і лише в тому разі, коли існує певна загроза автономії правопорядку ЄС через виникнення ситуацій конкуруючої юрисдикції. Коли ж не виникає проблеми конкуруючої юрисдикції, Суд не заперечує юрисдикцію міжнародних судових установ. Наприклад, Суд ЄС визнає, що він пов'язаний загальним, звичаєвим міжнародним правом і використовує практику Міжнародного Суду ООН щодо міжнародного морського права,³³ права міжнародних договорів³⁴ тощо. Цікавим також у цьому аспекті є і застосування Су-

³³ Див.: Case C-286/90, 'Poulsen' [1992] European Court Reports I-6019; Case C-37/00, 'Herbert Weber v Universal Ogden Services Ltd.' [2002] European Court Reports I-2032, para 34; Case C-347/10, 'A. Salemnik v Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen' Reports of Cases <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=118001&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=422494>> accessed 28 March 2018.

³⁴ Case T-II/94, 'Opel Austria GmbH v Council of the European Union' [1997] European Court Reports II-43,

дом ЄС рішень апеляційного органу Світової організації торгівлі (далі – СОТ) щодо тлумачення Угоди ТРІПС³⁵, незважаючи на той факт, що, як член СОТ, ЄС не визнає прямої дії норм угод про СОТ 1994 р.

Окремо слід зазначити про дуже виважену позицію Суду ЄС до практики ЄСПЛ. Свою повагу до Конвенції ЄС висловив ще при підписанні Маастрихтського договору, ст. 6 якого закріпила таку норму:

Союз поважає основні права, – як вони гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основних свобод, підписаною в Римі 4 листопада 1950 року, і як вони випливають з конституційних традицій, спільних для держав-членів, – як загальні принципи права Співтовариства³⁶.

Ситуація сама собою є досить цікавою, оскільки ЄС не приєднався до Конвенції, але, незважаючи на це, Суд ЄС визнав, що ЄСПЛ відіграв надзвичайну роль у формуванні фундаментальних прав, які стали загальними принципами права ЄС³⁷. Важливо і те, що ЄСПЛ також звертається до практики Суду ЄС³⁸. І тому, беручи до уваги те, що в обох судів є сфери, у яких вони дотримуються різних тлумачень, все ж таки відкритих конфліктів вони уникають та шанобливо ставляться до практики один одного.

Висновки. Проаналізувавши механізми взаємодії Суду ЄС з іншими міжнародними судовими установами, можна констатувати, що немає крайньої проблематичності в існуванні великої кількості міжнародних судових установ для подолання проблеми конкуруючої юрисдикції³⁹. Крім того, головним у цьому питанні є те, що різноманіття міжнародних судових установ сприяє взаємному збагаченню міжнародного та інтеграційного правопорядків, судових практик, а суди в принципі демонструють взаємоповагу та керуються верховенством права. Практика Суду ЄС показує, що Суд досить вдало справляється із завданням забезпечення гомогенності інтеграційного правопорядку і по суті є провайдером політики їх взаємного збагачення (кооперації).

paras 1-68: Case T-231/04, *Hellenic Republic v Commission of the European Union* [2007] European Court Reports II-66.

³⁵ Case C-245/02, *Anheuser-Busch* [2004] European Court Reports I-10989; Case T-274/02, *Ritek Corp.* [2002] European Court Reports II-4305.

³⁶ Договір о Европейском Союзе (н 21).

³⁷ Case 185/95, *Baustahlgewebe GmbH v. Commission* [1998] European Court Reports I-8417; Case C-7/98, *Dieter Krombach v. Andre Bamberski* [2000] European Court Reports I-1935; Case C-60/00, *Mary Carpenter v. Secretary of State for the Home Department* [2002] European Court Reports I-6279.

³⁸ *Marckx v. Belgium* (application no. 6833/74), Judgment of 13 June 1979, Series A, No. 31; Eur. Court H.R., *Pellegrin v. France* (application no. 28541/95), Judgment of 8 December 1999.

³⁹ Jacob Cogan, 'Competition and Control in International Adjudication' (2008) 48 *Virginia Journal of International Law* 411.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Konventsiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms] vid 4 lystopada 1950 r.: ratyfikovana Zakonom Ukrainy [Ratified by the Law of Ukraine] vid 17 lypnia 1997 r. № 475/97-VR. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (accessed: 15.03.2018) (in Ukrainian).
2. Dogovor o Evropeyskom Soyuze [Treaty on the European Union] (Maastrikht, 7 fevralya 1992 goda). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029 (accessed: 15.03.2018) (in Russian).
3. Dogovor o funktsionirovanii Evropeyskogo Soyuzu [The Agreement on the Functioning of the European Union] <<http://eulaw.ru/treaties/teu>> accessed 15 March 2018 (in Russian).

Cases

4. Case 22/70, 'AETR' [1971] European Court Reports 263 (in English).
5. Case 104/81, 'Kupferberg' [1982] European Court Reports 3641 (in English).
6. Case 283/81, 'CILFIT' [1982] European Court Reports 3415 (in English).
7. Case C-286/90, 'Poulsen' [1992] European Court Reports I-6019 (in English).
8. Case C-61/94, 'Commission v. Germany' [1996] European Court Reports I-3989 (in English).
9. Case T-II5/94, 'Opel Austria GmbH v Council of the European Union' [1997] European Court Reports II-43 (in English).
10. Case 185/95, 'Baustahlgewebe GmbH v. Commission' [1998] European Court Reports I-8417 (in English).
11. Case C-7/98, 'Dieter Krombach v. Andre Bamperski' [2000] European Court Reports I-1935 (in English).
12. Case C-37/00, 'Herbert Weber v Universal Ogden Services Ltd.' [2002] European Court Reports I-2032 (in English).
13. Case C-60/00, 'Mary Carpenter v. Secretary of State for the Home Department' [2002] European Court Reports I-6279 (in English).
14. Case C-245/02, 'Anheuser-Busch' [2004] European Court Reports I-10989 (in English).
15. Case T-274/02, 'Ritek Corp.' [2002] European Court Reports II-4305 (in English).
16. Case 459/03, 'Commission v Ireland' [2006] European Court Reports I-4635 (in English).
17. Case T-231/04, 'Hellenic Republic v Commission of the European Union' [2007] European Court Reports II-66 (in English).
18. Case C-347/10, 'A. Salemnik v Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen' Reports of Cases <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=118001&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&oc=first&part=1&cid=422494>> accessed 28 March 2018 (in English).
19. C-399/11, 'Stefano Melloni v Ministerio Fiscal' [2013] European Court Reports 000001 (in English).
20. Opinion 1/91, 'EFTA' [1991] European Court Reports I-06079 (in English).
21. Opinion 1/92, 'EFTA' [1992] European Court Reports I-2821 (in English).
22. Opinion 2/94, 'Accession by the Community to the ECHR' [1996] European Court Reports I-01759 (in English).

23. Opinion 1/00 on Proposed agreement between the European Community and non-Member States on the establishment of a European Common Aviation Area [2002] Reports of Cases I-03493 (in English).
24. Opinion 1/09, 'Creation of a unified patent litigation system' [2011] European Court Reports I-01137 (in English).
25. Opinion 2/13, 'Accession by the Community to the ECHR' [1996] Reports of cases <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=160882&pageInde=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=421449>> accessed 28 March 2018 (in English).
26. Eur. Court H.R., Marckx v. Belgium (application no. 6833/74), Judgment of 13 June 1979, Series A, No. 31 (in English).
27. Eur. Court H.R., Pellegrin v. France (application no. 28541/95), Judgment of 8 December 1999 (in English).
28. UNCLOS Arbitral Tribunal, MOX plant, Order No. 6, Termination of proceedings, 6 June 2008 <<http://www.pca-cpa.org/upload/files/MOX%20Plant%20Order%20No.%206.pdf>> accessed 20 March 2018 (in English).

Bibliography

Authored books

29. Barents René, *The Autonomy of Community Law* (Kluwer Law International 2004) (in English).
30. Mykiiievych M, *Instytutsiine pravo Yevropeiskoho Soiuzu u sferi zovnishnoi polityky i polityky* [Institutional law of the European Union in the sphere of external policy and security] (Vydavnychiy tsentr LNU im Ivana Franka, 2005) (in Ukrainian).

Edited books

31. De Witte Bruno, 'A Selfish Court? The Court of Justice and the design of international dispute settlement beyond the European Union' in Marise Cremona and Anne Thies (eds), *The European Court of Justice and external relations law: constitutional challenges* (Hart Publishing, 2014) (in English).

Journal articles

32. Bodansky Daniel, 'The OSPAR Arbitration of the MOX Plant Dispute 2008' <https://www.researchgate.net/publication/228214095_The_OSPAR_Arbitration_of_the_MOX_Plant_Dispute> accessed 28 March 2018 (in English).
33. Cogan Jacob, 'Competition and Control in International Adjudication' (2008) 48 Virginia Journal of International Law 411 (in English).
34. Lavranos Nicolaos, 'On the Need to Regulate Competing Jurisdictions between International Courts and Tribunals' (2014) 14 EUJ Working Paper MWP 8 (in English).
35. Yuval Shany, 'The First MOX Plant Award: The Need to Harmonize Competing Environmental Regimes and Dispute Settlement Procedures' [2004] 17(4) Leiden Journal of International Law 815 (in English).
36. Komarova T, 'Cud Yevropeiskykh Spivtovarystv i natsionalni sudy derzhav-chleniv Yevropeiskoho Soiuzu u stanovleni intehratsiinoho pravoporiadku' ['The Court of Justice of the European Communities and Member-States National Courts in the Development of Integration Legal Order'] (2006) 1 Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy 99 (in Ukrainian).
37. Muraviov V, 'Realizatsiia norm prava yevropeiskoho soiuzu u vnutrishnikh pravoporiadkakh derzhav-chleniv' ['Realization of the EU Law Norms in Internal Legal Orders of Member-States'] [2013] 1086(2) Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho

Тетяна Комарова

universytetu imeni V N Karazina. Seriya: Mizhnarodni vidnosyny Ekonomika Krainoznavstvo Turyzm 58 (in Ukrainian).

Dissertation

38. Odermatt Jed, 'The European Union as a Global Actor and its Impact on the International Legal Order' [PhD thesis 2016] (in English).

Tetiana Komarova

INTERACTION OF THE COURT OF JUSTICE
OF THE EUROPEAN UNION
AND OTHER INTERNATIONAL JUDICIAL INSTITUTIONS

ABSTRACT. In the context of fragmentation of international law, the mechanisms of interaction between various law and order systems and their judicial institutions become increasingly important. In the context of the European integration, the need arises to comprehend the institutional relations of the Court of Justice of the European Union (the EU) with other international judicial institutions. Unlike the national courts of the Member States with which the Court of Justice of the EU has already established the mechanisms of interaction and cooperation, its interaction with other international judicial institutions remains an open issue in terms of setting up of the international legal practice as well as in terms of its theoretical interpretation.

The Court of Justice of the EU is cautious about the practice of other international judicial institutions with the jurisdiction which may relate to the EU competence, since their activities may to some extent pose a threat to the jurisdictional order determined by the constituent treaties.

The doctrine of the Court of Justice of the EU regarding maintenance of the autonomy of the EU legal system is limited to the inalterability of the EU powers and its institutions established by the constituent treaties, and a unified interpretation of the EU law norms, and also to this system's independence from decisions made in other legal systems, including those based on international law.

In terms of the EU law, this position is completely prointegrative, but in terms of international law, in some way it limits the Member States' ability to choose the dispute resolution means granted to them by other international treaties. The EU law does not prohibit recourse to the dispute resolution means other than the EU Court of Justice, but under certain conditions, most of which have been established by the practice of the Court of Justice of the EU. What is fundamental here is the fact that tribunals, arbitration and other judicial institutions may not interpret the EU law. Moreover, if the EU may be a subject in an international agreement under which a court or an arbitration court will operate, the jurisdiction of these institutions should be limited only to the application and interpretation of a certain agreement and may not affect the segregation of powers between the EU institutions, or between the EU and the Member States.

In this context, of paramount importance is the practice of the Court of Justice of the EU concerning its relations with the Court of Justice of the European Free Trade Association States, the European Court of Human Rights, ad hoc arbitrations etc.

KEYWORDS: European integration; international courts; the Court of Justice of the European Union; the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the European Free Trade Association States.

www.pravoua.com.ua